

Identyfikacja i klasyfikacja zjawisk zagrażających kontynuacji działalności i ich ujęcie sprawozdawcze

Iwona Kumor*

Streszczenie: *Cel* – celem artykułu jest identyfikacja i klasyfikacja objawów zagrożeń kontynuacji działalności i ich ujęcia w sprawozdaniu finansowym w oparciu o krajowe i międzynarodowe standardy rachunkowości i rewizji finansowej. *Metodologia badania* – w artykule zastosowano metodę studiów literaturowych oraz analizę aktów prawnych. *Wynik* – w artykule uporządkowano wiedzę w zakresie identyfikacji i klasyfikacji zagrożeń kontynuacji działalności w oparciu o krajowe i międzynarodowe standardy rachunkowości i rewizji finansowej. *Oryginalność/Wartość* – uporządkowanie objawów zagrożeń kontynuacji działania wynikających z uregulowań krajowych i międzynarodowych rachunkowości i rewizji finansowej oraz wskazanie zakresu wykorzystania metod analizy finansowej i metod prognozowania bankructwa, które mogą być pomocne w ocenie zagrożenia kontynuacji działalności jednostki.

Słowa kluczowe: kontynuacja działalności, sprawozdanie finansowe, standardy rachunkowości i rewizji finansowej

Wprowadzenie

Zasady rachunkowości określane również jako koncepcje czy założenia stanowią reguły prowadzenia ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdań finansowych w celu zapewnienia rzetelności, wiarygodności i użyteczności informacji dostarczanych przez rachunkowość. Rachunkowość jako system informacyjny opiera się na tych zasadach, konwencjach i praktykach, które są wynikiem dążenia do optymalnego zaspokojenia potrzeb informacyjnych użytkowników sprawozdań finansowych w zakresie rzeczywistej sytuacji majątkowej i finansowej jednostki gospodarczej (Kumor, 2014, s. 410). Zasady rachunkowości mają różne znaczenie w pomiarze sytuacji finansowej i wyniku podmiotu, stanowiąc kluczowy element systemu rachunkowości. Najistotniejsze z nich to zasady fundamentalne, do których niewątpliwie należą: zasada kontynuacji działania i zasada memoriałowa. Przy użyciu tych dwóch nadrzędnych zasad, rachunkowość tworzy informacje o podstawowych cechach tj.: zrozumiałości, przydatności, wiarygodności i porównywalności (Gierusz, 2006, s. 24).

Zasada kontynuacji działalności jako jedna z najważniejszych zasad rachunkowości została zdefiniowana zarówno w regulacjach krajowych jak i międzynarodowych. Możliwość kontynuacji działalności jest istotna przy sporządzaniu sprawozdania finansowego w jednostce oraz w trakcie badania tego sprawozdania przez biegłego rewidenta. Krajowe i międzynarodowe standardy rachunkowości i rewizji finansowej nakładają na kierownika jednostki i biegłego rewidenta obowiązek oceny zdolności jednostki gospodarczej do kontynuowania działalności. Wypełnienie tego obowiązku związane jest z identyfikacją i klasyfikacją zagrożeń kontynuacji działalności.

* dr Iwona Kumor, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, e-mail: iwona.kumor@ue.katowice.pl

Celem artykułu jest identyfikacja i klasyfikacja objawów zagrożeń kontynuacji działania i ich ujęcia w sprawozdaniu finansowym w oparciu o krajowe i międzynarodowe standardy rachunkowości i rewizji finansowej.

Przygotowując artykuł wykorzystano metodę analizy aktów prawnych oraz literatury przedmiotu.

1. Kontynuacja działania jako jedna z podstawowych koncepcji rachunkowości i jej ujęcie sprawozdawcze

W strukturze teorii rachunkowości elementem nadrzędnym jest cel sprawozdań finansowych, z którego wywodzą się fundamentalne postulaty i koncepcje rachunkowości, w oparciu o które formułowane są podstawowe zasady rachunkowości, mające zastosowanie w praktyce. Efektem przyjętych teoretycznych koncepcji rachunkowości są sprawozdania finansowe. Koncepcja kontynuacji działania jest jedną z najczęściej wymienianych koncepcji rachunkowości w literaturze przedmiotu, jest stwierdzeniem ogólnie akceptowalnym, zgodnym z celami sprawozdań finansowych, odzwierciedlającym charakter podmiotu rachunkowości działającego w wolnej gospodarce (Walińska, 2014, s. 513–514).

W powszechnym rozumieniu istotą postulatu kontynuacji działania jest założenie, że podmiot rachunkowości będzie prowadził działalność wystarczająco długo, aby móc wywiązać się z istniejących zobowiązań. Jest to założenie istotne, prowadzące do przedstawienia informacji dotyczących zasobów, zobowiązań i działalności operacyjnej, a które to informacje mogą być przydatne w prognozowaniu przyszłej działalności operacyjnej (Hendriksen, van Breda, 2002, s. 165–166; Elliot, Elliot, 2005 s. 46–47). Przyjęcie założenia o kontynuacji działalności można odnieść też do „rozsądnego” okresu (co najmniej jeden okres sprawozdawczy), w którym możliwe jest dalsze prowadzenie działalności (Hołda, 2006, s. 18).

Kontynuacja działalności jest wspólnym dążeniem wszystkich interesariuszy: właścicieli, kierownictwa i pozostałych pracowników oraz dostawców i państwa. Z punktu widzenia właścicieli kontynuacja działalności jest konieczna do czerpania zysków z zainwestowanego kapitału. Kierownictwo i pracownicy w przedsiębiorstwie kontynuującym działalność będą otrzymywali wynagrodzenie. Dostawcom zapewni to popyt na produkty i zadowolonych klientów. Państwo, dzięki trwaniu organizacji, ma możliwość zbierania podatków (Kita, Kołosowska, 2015, s. 53)

Jak wskazuje Ustawa o rachunkowości i Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej koncepcja kontynuacji działania zakłada, że jednostka gospodarcza jest traktowana jako działająca nieograniczenie w czasie, a więc będzie w stanie, w dającej się przewidzieć przyszłości, kontynuować działalność w niezmiennym istotnie zakresie. Oceniając zasadność kontynuacji działania bierze się pod uwagę dostępne informacje dotyczące przyszłości, która odpowiada co najmniej 12 miesiącom od dnia bilansowego (Ustawa o rachunkowości, 2013, art. 5, ust.2; *Założenia koncepcyjne*, 2011, s. A44; MSR 1, 2011, s. A 417; Kumor, 2015, s. 131). Podobnie kwestia ta została uregulowana w Międzynarodowym Standardzie Rewizji Finansowej 570, w którym podkreślono, że przyjęcie założenia kontynuacji działalności oznacza, że jednostka zamierza kontynuować działalność gospodarczą w dającej się przewidzieć przyszłości. MSRF nie wskazują okresu analizy (MSRF 570, 2010, s. 99). Przy założeniu kontynuacji działalności sporządza się sprawozdanie finansowe, z wyjątkiem sytuacji, gdy kierownictwo albo zamierza zlikwidować

jednostkę albo zaniechać prowadzenia działalności gospodarczej, lub też nie ma żadnej realnej alternatywy dla likwidacji lub zaniechania działalności. Wystąpienie zdarzeń lub okoliczności powodujących istotne wątpliwości co do możliwości kontynuowania działalności, zobowiązuje kierownictwo do ujawniania tych niepewności. Kierownictwo dokonuje oceny zasadności założenia kontynuacji działalności, w oparciu o dostępne informacje dotyczące przyszłości, przy czym zakres analizy zależy od stanu faktycznego. W jednostkach rentownych posiadających łatwy dostęp do źródeł finansowania zakres analizy może być ograniczony, w innych przypadkach kierownictwo może być zmuszone do rozważenia wielu czynników odnośnie bieżącej i oczekiwanej rentowności, harmonogramu spłaty zobowiązań i potencjalnych źródeł alternatywnego finansowania (MSR 1, 2011, s. A417). Ustawa o rachunkowości również wskazuje na kierownika jako osobę ustalającą zdolność jednostki do kontynuowania działalności. W sytuacji, gdy założenie kontynuacji działalności jednostki nie jest uzasadnione to zgodnie z art. 29 ustawy o rachunkowości wycena aktywów jednostki następuje po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, z zachowaniem zasady ostrożności, pomniejszonych o dotychczasowe odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe, a także odpisy z tytułu trwałej utraty wartości, a wycena pasywów w wysokości realnie określonych sum do zapłaty. Ponadto jednostka ma obowiązek utworzyć rezerwę na przewidywane dodatkowe koszty i straty spowodowane zaniechaniem lub utratą zdolności do kontynuowania działalności i odniesienia jej na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny. Na kapitał ten odniesione zostaną również skutki przeprowadzonej wyceny (Ustawa o rachunkowości, 2013, art. 29, ust. 1; Kumor, 2015, s. 131; Hołda, 2006, s. 23).

Zgodnie z prawem bilansowym wskazanie, czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostkę w dającej się przewidzieć przyszłości oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania działalności należy ująć we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego (Ustawa o rachunkowości, 2013, załącznik 1) a w przypadku jednostek mikro w informacjach ogólnych (Ustawa o rachunkowości, 2013, załącznik 4). W przypadku występowania niepewności co do możliwości kontynuowania działalności, opis tych niepewności oraz stwierdzenie, że taka niepewność występuje oraz wskazanie czy sprawozdanie finansowe zawiera korekty z tym związane ujmuje się w dodatkowych informacjach i objaśnieniach. Ujęta tam informacja powinna zawierać również opis podejmowanych lub planowanych przez jednostkę działań mających na celu eliminację niepewności (Ustawa o rachunkowości, 2013, załącznik 1, bez jednostek mikro). MSR 1 wskazuje też, że jeżeli jednostka nie sporządza sprawozdania finansowego przy założeniu kontynuacji działalności, to fakt ten powinna ujawnić w informacji dodatkowej, podając jednocześnie założenie, na którym opierała się sporządzając sprawozdanie finansowe oraz powód, dla którego założenie o kontynuacji działalności przez jednostkę nie jest uznane za zasadne (MSR 1, 2011, s. A417, par. 25; Głębocka, 2013, s. 548). Biegły rewident badając sprawozdanie finansowe odnosi się do założenia o kontynuacji działalności w opinii i raporcie.

Zdarzeniami, które powodują, że kontynuacja działalności jednostki jest nieuzasadniona są też zdarzenia po dniu bilansowym. Zgodnie z MSR 10 zdarzeniami po dniu bilansowym są korzystne i niekorzystne dla jednostki zdarzenia, które mają miejsce pomiędzy dniem bilansowym a datą zatwierdzenia sprawozdania do publikacji. Standard dzieli ujawnione zdarzenia na trzy grupy:

- zdarzenia wymagające ujawnienia w części liczbowej sprawozdania finansowego i korekty danych,
- zdarzenia wymagające ujawnienia w notach objaśniających, niewymagające korekt,

- zdarzenia powodujące zagrożenie kontynuowania działalności przez jednostkę (MSR 10, 2011, s. A503 i A506, par.3 i par.16; Kumor, 2012, s. 58–59).

Z art.54 ust.1 UoR wynika, że w przypadku otrzymania przez jednostkę informacji o zdarzeniach, które mają istotny wpływ na sprawozdanie finansowe lub spowodują, że kontynuacja działalności przez jednostkę będzie nieuzasadniona, jednostka powinna to sprawozdanie zmienić, dokonując zapisów w księgach rachunkowych roku, którego sprawozdanie dotyczy, oraz powiadomić biegłego rewidenta, który sprawozdanie bada lub badał. Wprowadzenie korekt do sprawozdania finansowego i ksiąg rachunkowych jest możliwe w przypadku zdarzeń, które miały miejsce po sporządzeniu sprawozdania finansowego, a przed jego zatwierdzeniem (Ustawa o rachunkowości, 2013, art. 54, ust. 1).

2. Klasyfikacja zjawisk zagrażających kontynuacji

Ustawa o rachunkowości nakłada na kierownictwo jednostki obowiązek zadeklarowania czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej. Na okoliczności zagrożenie kontynuacji działalności wskazuje MSR 1. Wytyczne tego standardu mają charakter ogólny, a zakres przeprowadzanej analizy zależy w każdym przypadku od stanu faktycznego.

Analiza możliwości kontynuacji działalności przez badaną jednostkę jest też integralnym elementem każdego badania sprawozdania finansowego. Obowiązek wykonania procedur rewizji finansowej w odniesieniu do weryfikacji zasadności przyjęcia lub odrzucenia przez kierownictwo jednostki założenia o kontynuacji działalności wynika z KSRF 1 i MSRF 570. Znamionami zagrożeń dla kontynuacji działalności przez jednostkę według KSRF 1 mogą być:

- znaczące trudności finansowe (brak płynności, wypowiedzenie umów kredytowych),
- negatywne główne wskaźniki finansowe,
- odejście kluczowego personelu kierowniczego,
- utrata podstawowego rynku, licencji, głównego dostawcy,
- toczące się przeciwko jednostce postępowanie sądowe lub administracyjne, które w przypadku niekorzystnego rozstrzygnięcia spowoduje powstanie zobowiązań, jakich jednostka nie zdoła zaspokoić (KSRF 1, pkt 49; Szczepankiewicz, 2013, s. 118; Mazurczak-Mąka, 2013, s. 132).

Objawy zagrożenia kontynuacji działania najszerszej zostały sklasyfikowane w MSRF 570. Standard jednak ich nie definiuje i nie przedstawia sposobów ich identyfikacji.

Zagrożenia kontynuacji działalności mogą być klasyfikowane według różnych kryteriów. Jednym z nich jest podział na: endogeniczne czyli tkwiące w samym przedsiębiorstwie i egzogeniczne, a więc wynikające z funkcjonowania jednostki w danych realiach gospodarczych. Innym podział polega na wyodrębnieniu zagrożeń ilościowych lub jakościowych. Z punktu widzenia rachunkowości i rewizji finansowej istotny jest podział na trzy grupy:

- zagrożenia finansowe,
- zagrożenia operacyjne,
- pozostałe zagrożenia niefinansowe.

Przykładowe objawy zagrożenia kontynuacji działania prezentuje tabela 1.

Tabela 1

Objawy zagrożenia kontynuacji działalności

Objawy zagrożenia finansowe
1. Rosnące zobowiązania netto oraz rosnące krótkoterminowe zobowiązania netto.
2. Zbliżający się termin wymagalności spłaty pożyczek lub kredytów przy braku realistycznych perspektyw przedłużania terminu lub możliwości ich spłaty.
3. Nadmierny udział pożyczek krótkoterminowych w finansowaniu aktywów długoterminowych.
4. Wycofanie zasilania finansowego przez banki lub dostawców.
5. Niekorzystne kształtowanie się wartości wskaźników finansowych.
6. Ujemne przepływy środków pieniężnych wykazywane w sprawozdaniach finansowych za okresy przeszłe lub przyszłe.
7. Niemożność dotrzymania warunków umowy kredytowej.
8. Brak środków na sfinansowanie prac rozwojowych nad nowym produktem lub niezbędnych inwestycji.
9. Opóźnienia lub wstrzymanie wypłaty dywidend.
10. Zastępowanie przez dostawców sprzedaży kredytowej transakcjami gotówkowymi.
11. Stosowanie kredytu kupieckiego jako podstawowej formy finansowania działalności.
12. Występowanie dużych strat w działalności operacyjnej.
13. Niekorzystna struktura kapitałów własnych i obcych
Objawy operacyjne
1. Zamiary kierownictwa dotyczące likwidacji jednostki lub jej zbycia.
2. Utrata kluczowego personelu kierowniczego i trudności w pozyskaniu następców.
3. Złe zarządzanie i przeinwestowanie.
4. Zagrożenie ze strony poważnego konkurenta.
5. Utrata głównego dostawcy.
6. Utrata podstawowego rynku zbytu, kluczowych klientów, umowy franchisingowej, licencji.
7. Niedobów istotnych surowców i trudności z ich pozyskaniem.
8. Konflikty z załogą.
9. Brak planów rozwoju przedsiębiorstwa.
10. Niedomagania w kontroli wewnętrznej.
11. Spadek popytu na towary, produkty spowodowany kryzysem, modą, postępowaniem technologicznym
Pozostałe objawy niefinansowe
1. Nieprzestrzeganie wymogów kapitałowych lub innych wymogów wynikających z regulacji.
2. Postępowanie sądowe lub administracyjne toczące się przeciwko jednostce, o znacznej wartości, którego niekorzystne rozstrzygnięcie wiązałoby się z powstaniem zobowiązań, niemożliwych do zaspokojenia przez jednostkę.
3. Zmiany w przepisach prawnych lub polityce rządu, które mogą mieć negatywny wpływ na jednostkę.
4. Wielkość oraz wiek jednostki.
5. Nienależyte ubezpieczenie lub brak ubezpieczenia od skutków zdarzeń losowych.
6. Czynniki makroekonomiczne i sytuacja w branży.
7. Wpływ inflacji na dane zawarte w sprawozdaniu finansowym

Źródło: *Międzynarodowe Standardy...*, t. II (2010, s. 106–107), Hołda (2006, s. 25–26), Szczepankiewicz (2013, s. 119–122), Szczepankiewicz (2013, s. 60–61), Mazurczak-Mąka (2013, s. 133), Smejda (2006, s. 63), Siemińska (2002, s. 192), La Salle, Anandarajan, Miller (1996, s. 29–48).

Wymienione w tabeli 1 objawy zagrożenia kontynuacji działania mogą pojedynczo lub łącznie budzić wątpliwości co do zdolności jednostki do kontynuowania działalności ale nie muszą automatycznie oznaczać jej braku. Ich wystąpienie może być ponadto złagodzone przez środki zapobiegawcze podejmowane przez kierownictwo jednostki. Wymienione przykłady nie wyczerpują listy wszystkich potencjalnych zagrożeń a ich znaczenie może być różne w poszczególnych jednostkach. Trudniejsza do jednoznacznej oceny, weryfikacji i przewidywania jest grupa zagrożeń niefinansowych. Symptomy finansowe mogą być mierzone precyzyjnie i stosunkowo obiektywnie weryfikowane.

Przy określeniu objawów zagrożenia zdolności do kontynuacji działalności niewątpliwie pomocne będą liczne opracowania z zakresu prognozowania bankructwa, w których

autorzy oprócz czynników wymienianych w krajowych czy międzynarodowych standardach wskazują na inne czynniki np. makroekonomiczne oraz na relacje zachodzące między tymi czynnikami (Hołda, 2006, s. 25–26; Prusak, 2005, s. 67).

Przeprowadzona analiza czynników zdolności jednostki do kontynuowania działalności może być uzupełniona o inne metody, na przykład bazujące na analizie wskaźnikowej lub metody prognozowania upadłości. Wybór określonych czynników i metod powinien uwzględniać przedmiot działalności jednostki, jej formę prawną, strukturę własności oraz otoczenie firmy (Hołda, 2006, s. 24–27; Mazurczak-Mąka, 2013, s. 131–132).

Istotną rolę w ocenie zdolności do kontynuacji działalności odgrywa analiza finansowa. Wskazują na to badania przeprowadzone przez M. Szulc. Z badań tych wynika, że 93% biegłych rewidentów uważa analizę finansową za bardzo istotny element badania sprawozdania finansowego. Pozostałe 7% uważa ją za element nieistotny, wskazując jako przyczynę brak czasu na zastosowanie odpowiednich procedur analitycznych, wysokie koszty i brak porównywalności danych. Biegli rewidenci uznali także, że zastosowanie procedur analitycznych ogranicza ryzyko badania oraz pomyłki co do oceny zasadności kontynuacji działalności. Badania przeprowadzone przez Autorkę potwierdzają, że do oceny możliwości kontynuacji działalności w procesie badania sprawozdania finansowego 85% biegłych rewidentów stosuje analizę wskaźnikową, około 38% stosuje model E. Altmana, a 26% model Zh – A. Hołdy. Pozostałe modele wybierane są sporadycznie. Z badań wynika także, że około 52% biegłych rewidentów do oceny zagrożenia kontynuacji działania stosuje jedną metodę – analizę wskaźnikową, ponad 28% stosuje dwie metody, a 14% – trzy (Szulc, 2012, s. 238–240).

Wśród metod prognozowania upadłości T. Korol (2010, s. 93) wyróżnił 3 grupy: metody statystyczne, metody miękkich technik obliczeniowych oraz modele teoretyczne.

W literaturze przedmiotu metodami, które najczęściej wykorzystuje się do oceny zagrożenia kontynuacji działalności jednostki są metody statystyczne, w tym modele oparte na analizie dyskryminacyjnej. Stosowanie wielowymiarowej analizy dyskryminacyjnej w celu prognozowania bankructwa zapoczątkował E.I. Altman opracowując klasyczny model „Z-Score model”. Do budowy modelu Altman wykorzystał liniową funkcję dyskryminacyjną Fishera (Altman, 1968, s. 589–602). Badania rozpoczęte przez Altmana były następnie kontynuowane przez licznych autorów, którzy opracowali modele klasyfikacyjne dla różnych państw, stosując coraz to nowocześniejsze metody wielowymiarowej analizy danych. Wśród polskich modeli do prognozowania upadłości, gdzie zastosowano po raz pierwszy metodę dyskryminacyjną wymienia się model Mączyńskiej (1994), natomiast jako najbardziej rozbudowany przykład zastosowania wielowymiarowej analizy dyskryminacyjnej do prognozowania upadłości w realiach polskich uznaje się pracę Hołdy (Hołda, 2006). Kolejnymi modelami polskimi, które znajdujemy w literaturze przedmiotu są: model J. Gajdki i T. Stosa (2003), model B. Prusaka (2005), model Mączyńskiej i Zawadzkiego (2006) czy model „poznański” Hamrola, Czajki i Piechockiego (2004).

Innymi modelami opisywanymi w literaturze przedmiotu zastosowanymi do prognozowania bankructwa na świecie i w Polsce są modele logitowe. Pierwszym na świecie, który zastosował model logitowy do prognozowania bankructwa był Ohlson (1980). W Polsce po raz pierwszy zastosowanie tego modelu zostało przedstawione w pracy Hołdy (2000). Modele te w swoich publikacjach prezentował także Wędzki (2005).

Badania w zakresie wykorzystywania metod i narzędzi prognozowania upadłości przeprowadzili Aziz i Dar (2006, 18–33). Zgodnie z wynikami badań Autorów najczęściej wykorzystywanymi metodami są metody statystyczne (64%), następnie metody miękkich

technik obliczeniowych (25%) i metody teoretyczne (11%). Z przeprowadzonych badań wynika także, że najczęściej w prognozowaniu upadłości stosowane są modele dyskryminacyjne (30,3%), następnie modele logitowe (21,3%), na trzecim miejscu sieci neuronowe (9%) oraz drzewa klasyfikacyjne (5,6%).

Uwagi końcowe

Ocena zdolności jednostki do kontynuowania działalności, głównie z punktu widzenia weryfikacji sprawozdań finansowych, jest bardzo złożona a zarazem bardzo istotna. Propozycje w standardach krajowych i międzynarodowych przykłady objawów zagrożeń, które mogą być pomocne w ocenie zagrożenia kontynuacji działalności są niewystarczające. Analiza bogatej literatury w zakresie prognozowania bankructwa może stanowić zatem istotną pomoc w określaniu objawów tych zagrożeń. Również przydatna w tym zakresie może okazać się analiza finansowa oraz metody prognozowania bankructwa.

Literatura

- Altman, E.I. (1968). Financial Ratios, Discriminant Analysis and Prediction of Corporate Bankruptcy. *The Journal of Finance*, 23, September.
- Aziz, M., Dar, H. (2006). Predicting corporate bankruptcy – where we stand? *Corporate Governance Journal*, 6, n.1.
- Elliott, B., Elliott, J. (2005). *Financial Accounting and Reporting*. Glasgow: Bell& Bain Ltd.
- Gierusz, J. (2006). *Koszty i przychody w świetle nadrzędnych zasad rachunkowości*. Gdańsk: ODDK.
- Głębocka, M. (2013). Użyteczność decyzyjna informacji dodatkowej – wybrane problemy. W: *Problemy współczesnej rachunkowości, t. 2. Zeszyty Naukowe, 765, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 61, 543–555.
- Hendriksen, E.A., Breda, M.F. (2002). *Teoria rachunkowości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Hołda, A. (2006). Zasada kontynuacji działalności i prognozowanie upadłości w polskich realiach gospodarczych. *Zeszyty Naukowe /AE w Krakowie, Seria specjalna, Monografie, 174/286*.
- Kita, M., Kotosowska, B. (2015). Zarządzanie kontynuacją działania w przedsiębiorstwach produkcyjnych działających w Polsce. W: *Studia Oeconomica Posnaniensia, 1*, 52–66.
- Korol, T. (2010). *Systemy ostrzegania przedsiębiorstwa przed ryzykiem upadłości*. Warszawa: Wolters Kluwer Business.
- Kumor, I. (2015). Koncepcje rachunkowości w ujęciu retrospektywnym i prospektywnym, ich przegląd i klasyfikacja. W: D. Zarzecki (red.), *Mierzenie i ocena wyników przedsiębiorstw. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 855, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 74, 127–135.
- Kumor, I. (2014). Nadrzędne zasady rachunkowości a wartość bilansowa przedsiębiorstwa. W: D. Zarzecki (red.), *Narzędzia zarządzania finansami. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 804, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 67, 409–419.
- Kumor, I. (2012). Zdarzenia po dniu bilansowym ich klasyfikacja i ujęcie w sprawozdaniu finansowym według uregulowań krajowych i międzynarodowych. W: H. Buk (red.), *Wycena zasobów gospodarczych dla potrzeb sprawozdawczości finansowej. Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Wydziałowe UE w Katowicach*, 82, 57–65.
- La Salle, R.E., Anandarajan, A., Miller, A.F. (1996). Going Concern Uncertainties: Disclaimer of Opinion versus Unqualified Opinion with Modified Wording. *A Journal of Practice and Theory*, 15.
- Mazurczak-Mąka, A. (2013). Weryfikacja wykonalności przyjętego przez jednostkę założenia kontynuacji działalności jako istotny element badania sprawozdania finansowego. W: B. Micherda M. Andrzejewski (red.), *Sprawozdawczość i rewizja finansowa. Problemy kwantyfikacji ryzyka gospodarczego* (s. 129–143). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej* (2011). Warszawa: Stowarzyszenie Księgowych w Polsce.
- Prusak, B. (2005). *Nowoczesne metody prognozowania zagrożenia finansowego przedsiębiorstw*. Warszawa: Difin.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Dz.U. 2013, poz. 330, z późn. zm.

- Siemińska, E. (2002). *Metody pomiaru i oceny kondycji finansowej przedsiębiorstwa*. Toruń: Dom Organizatora.
- Smejda, A. (2006). Zastosowanie teorii zbiorów rozmytych do oceny zdolności jednostki do kontynuacji działalności. *Bank i Kredyt*, lipiec, 60–70.
- Strojek-Filus, M., Kumor, I. (2015). *Wartość bilansowa jednostki gospodarczej w ujęciu krajowych i międzynarodowych standardów rachunkowości*. Warszawa: CeDeWu.pl.
- Szczepankiewicz, E.I. (2013). Przyjęcie założenia o kontynuacji działalności jednostki według krajowych i międzynarodowych regulacji. *Studia Oeconomica Posnaniensia*, 1, 8 (257), 57–65.
- Szczepankiewicz, E.I. (2013). Propozycja identyfikacji i klasyfikacji zagrożeń w ocenie zasadności przyjęcia założenia o kontynuacji działalności w jednostkach. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 73 (129), 113–130.
- Szulc, M. (2012). Wykorzystanie analizy finansowej w badaniu sprawozdań finansowych w świetle badań empirycznych. W: B. Micherda (red.), *Kierunki ewolucji sprawozdawczości i rewizji finansowe* (s. 230–245). Warszawa: Difin.
- Walińska, E. (2014). Rachunkowość jako nauka – jej współdziałanie z dyscypliną finanse. W: D. Zarzecki (red.), *Efektywność inwestycji i wycena przedsiębiorstw. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, 803, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 66, 509–525.

CLASIFICATION AND ANALYSIS OF THREATS OF GOING CONCERN ASSUMPTION AND THEIR PRESENTATION IN A FINANCIAL STATEMENT

Abstract: *Purpose* – the purpose of this article is the identification and classification events and conditions that may indicate a threat to the continuation of business, their presentation in financial statement according to international and national accounting and auditing standards. *Design/Methodology/Approach* – the paper used a method of study of literature and analysis of accounting standards. *Findings* – the result of the consideration presenting in the article is the conclusion that national and international accounting and auditing standards in general identify and classify events and condition that may present a threat to the continuation of business. *Originality/Value* – classification of the manifestations of threats to going concern caused by national and international accounting and auditing standards as well as in the proposals on how to apply financial analysis methods and bankruptcy prediction methods to assess the threats to the continuation of business.

Keywords: financial statement, going concern, accounting and auditing standards

Cytowanie

- Kumor, I. (2016). Identyfikacja i klasyfikacja zjawisk zagrażających kontynuacji działalności i ich ujęcie sprawozdawcze. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 2/2 (80), 449–456. DOI: 10.18276/frfu.2016.2.80/2-47; www.wneiz.pl/frfu.